

TÆNK FØR DU SÅR

Inspirationsark til arealforvaltere om udsåning af vilde planter

Første sommer efter såning af frøblanding med 28 hjemmehørende plantearter på Vild Med Vilje arealet hos energiselskabet Ørsted. Foto: Hanna Allesøe Hansen

En rig mangfoldighed af vilde blomstrende urter er afgørende for mange arter af smådyr og svampe. I Danmark er udbredelsen og tætheden af mange arter af græslandsplanter indskrænket voldsomt de seneste 100 år og det har begrænset den øvrige biodiversitet betydeligt. Særligt manglen på et rigt og varieret blomsterflor begrænser fødegrundlaget for bestøvende insekter, f.eks. sommerfugle, bier og svirrefluer.

Udsåning er blevet et populært tiltag som modsvar på dette problem, men denne praksis kan have negative konsekvenser for den vilde flora, hvis det ikke bliver gjort med omtanke. Udsåning af vilde plantearter er derfor noget, der kun bør gøres efter grundige overvejelser om det areal, man arbejder med og den effekt udsåning kan have på den lokale flora. Det vigtigste spørgsmål i denne sammenhæng er, om udsåning på et givent sted overhovedet er nødvendigt, for at opnå et rigt blomsterflor. I mange tilfælde er det bedste man kan gøre, at gøre igenting eller blot ændre plejen af arealet.

Helt grundlæggende - **Undgå altid at lægge et muldlag ud**, hvis målet er en mangfoldig flora, da muld tilfører mere næring til jorden og favoriserer nogle få almindelige og konkurrencesterke plantearter og dermed begrænser biodiversiteten betydeligt. Derudover er her inspiration til hvilke overvejelser, man bør gøre sig, inden man vælger at så.

Når området er disponeret til natur med biodiversitet som formål

- 1) **Er der kilder til naturlig frøspredning i området?**
 - a. Hvis plantearterne kan indvandre af sig selv fra naboarealer, så lad dem altid gøre det. Det er med til at sikre floraens autenticitet lokalt, og det er med til at bevare den genetiske variation, der findes indenfor arterne mellem landsdele.
 - b. Hvis der er spredningsbarriere eller større afstand til naturlige frøkilder, kan der med fordel spredes nyhøstet hø i september fra artsrige nærliggende naturarealer. Hermed overføres lokale frø til det nye område. For at opnå det bedste mulige spiringsresultat, skal der være bar jord på det areal, hvor høet lægges. De tilførte frø gives dermed en fordel i forhold til kulturlandskabets almindelige græsarter, der ellers ville rykke først ind på det nye område. Kun de plantearter,, der kan klare forholdene på de nye arealer, vil spire.
 - c. Indhent eventuelt biologisk fagekspertise til at undersøge om, der er arter, der er forsvundet fra lokalområdet, der kan genintroduceres fra spredningskilder længere væk.
 - d. Hvis arealet ligger isoleret fra andre naturområder og ovenstående muligheder ikke er tilstede, så benyt en frøblanding med hjemmehørende vilde arter fra danske frøkilder. Allerhelst benyttes en frøblanding fra en producent, der jævnligt udskifter sine moderplanter, så man undgår kraftige haveformer af de vilde arter.
 - e. Undgå udsåning af græsfrø, da de almindelige kulturgræsser hurtigt vil dominere et område og lukke af for yderligere kolonisering af andre arter og medføre begrænset diversitet. Undgå også kløver, lupiner og andre ærteblomstrede arter, da de beriger jorden med kvælstof og dermed let fører til begrænset diversitet. Dog kan Rundbælg og Almindelig Kællingetand anbefales, da de gavner mange insektarter. Af græsser kan vellugtende gulaks, hjerte-græs, tandbælg og fåresvingel godt anbefales, da de ikke er fladedækkende eller specielt hurtigt voksende.
 - f. Ved etablering af erstatningsnatur kræver det biologisk fagekspertise og en lokalt målrettet opformerings-, etablerings- og forvaltningsindsats, at sikre de truede arter. En metode er at udplante friske græstørv fra det nedlagte naturområde efter fjernelse af muldjorden på modtagerarealet.

2) Hvordan opnår vi mest realistisk en modvirkning af den kulturperiode arealet har været igennem?

- a. Jordforhold er afgørende for hvilke plantearter, der kan vokse hvor. Ofte er en artsfattig flora tegn på en kulturpåvirkning af landskabet. For at skabe plads til en rig flora, må jordbundsforholdene genoprettes.
- b. Kan der lukes dræn for at genskabe naturlige vandforhold?
- c. Kan næringsberigelse modvirkes ved at udpine jorden, afrømme topjord eller ved at dybdepløje arealet? (Dybdepløjning er et voldsomt indgreb, men kan benyttes ved naturgenopretning af større arealer med fed dyrket jord, hvor det er meget vanskeligt at genskabe naturlige koncentrationer af fosfor og kvælstof i jorden)
- d. Kan etablerede kulturplanter (især fodergræsser og plantagetræer) fjernes eller begrænses, så der bliver etableringsmuligheder for de tilkommende arter?
- e. Kan et fremtidigt forstyrrelsesregime indføres, fx græsning eller høslæt, som begrænser ophobning af næringsstoffer og fører? Undgå overgræsning eller hyppig slåning, da det minimerer planternes blomstring

Når området er disponeret til bynatur og/eller infrastruktur

Her bør der også gøres brug af overvejelserne under punkt 1 og 2, men der er større frihed, fordi alternativet ofte er, at der bliver sået eksotiske plantearter.

- a. Større områder i tilknytning til infrastrukturanlæg kan give muligheder for naturlig spredning af plantearter fra nærliggende naturområder, hvorfor overvejelser i punkt 1 a-c bør overvejes grundigt inden udsåning af en frøblanding.
- b. Hvis der er et stort pres for at opnå et hurtigt blomsterflor, så udså eventuelt en frøblanding med enårige arter, der giver et farverigt blomsterflor hurtigt, men som samtidigt levner plads til at vilde plantearter kan sprede sig naturligt til området.
- c. På skrånende arealer, især langs veje, hvor regnvandserosion skønnes at udgøre et problem, kan iblanding af kalk gøre jorden mere 'mørtelagtig' og stabil, hvorved udsåning af stabiliserende græsser gøres unødvendig, og samtidig vil en kalkholdig jord kunne danne substrat for en mere artsrig flora. Et mindre godt alternativ, men dog bedre end udsåning af flerårige græsser, er at så en kornart, fx havre.
- d. I byområder og haver, hvor de grønne områder er anlagte og isolerede fra den omkringliggende natur, er blotlæggelse af mineraljord og udsåning af flerårige hjemmehørende plantearter aktuelt for at opnå en rig flora, der kan tilgodese den øvrige biodiversitet. Her vil mange vilde plantearter ikke have en chance for at indvandre naturligt og risikoen for florafurening af naturområder er lille. Vælg en frøblanding med hjemmehørende vilde plantearter opformeret fra danske frøkilder.

Når området er disponeret til midlertidig blomsterstribе i agerlandet

Da blomsterstriber i agerlandet oftest nedlægges eller pløjes inden for en eller to sæsoner, bør det undgås at indføre eller udså hjemmehørende arter, som kan tiltrække insekter, der lægger æg på planterne eller bygger rede i jorden, for hvem arealet så vil virke som en økologisk fælde.

- a. På næringsrig jord kan man udså enårige planter med nektarrige blomster, fx blod-kløver og honningurt.
- b. På næringsfattig jord, lad de vilde planter komme helt af sig selv. Det går oftest forbløffende hurtigt.